

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Ингушетия

Управление образования по Назрановскому району

ГБОУ "СОШ с.п.Гейрбек-юрт"

СОГЛАСОВАНО:
зам. директора по УВР

Цечоева М.М.
Протокол № 1
от «30» августа 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО:
директор ГБОУ
"СОШ Гейрбек-юрт"

Кузигова А.А.
Приказ № 28/1
от «30» августа 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родной язык (Ингушский)»

для обучающихся 8-х классов

с.п.Гейрбек-юрт, 2023 г.

Кхетора каьхат (пояснительная записка)

Таханарча школан хьалхашка латт доккхий декхараш. Керттерча даькъе уж да хьалкхувш йоагла тӀехье эдел долаш, гӀулакхаца, нахаца товш, Ӏимерза, ший моттиг дӀалаца ховш, Даьхе а, къам а, дезал а лоархӀаш, шийна хьалхашка латта декхараш кхетадеш, цу хьабкьахьа кьахьегаш, дийша, Ӏилман лардаш Ӏомаяь, вахаре царех пайда эца ховш хьалкхейр.

Вахар дегӀадоагла Ӏилма, техника, культура дегӀадарца. Царга хьежжа хила беза дешархошта тахан беш бола хьехам. Школашка вахарцара бувзам чӀоагӀбаро дӀадех хьехархошкара дешархой теркам тӀабахийта дезар – дукхагла долча даькъе шоашка уйла ййтар, Ӏилман лардаш тохкаш болх байтар, Ӏомадаьчох вахаре пайда эца ховргдолаш.

Наьна мотт Ӏомабар, грамматика хар боккха лоархӀам болаш да дешархой кхетам дегӀабоалабара, хӀана аьлча, мотт Ӏомабарца кхетаю мета хозал, из бӀаьхий хилар, кхыча къамий мотт а дикагла кхетабу бераша, цар культура йовза а новкъостал ду. Дешархошта дӀахьехар хила деза уж кхетаргболаш, цӀенача, аттача меттала, Ӏомадаьчох ма хулла дукхагла дукхагла пайда эца йиш хургйолаш. Цудухьа наьна мотт хьехачо керттердар хьакьоастанеш, цунна теркам тӀабохийташ, грамматически бокьонаш вӀаши юсташ бе беза ший болх.

Наьна метта урокаш тӀа дешархоша гӀалгӀай метта грамматически лардаш Ӏомаю, къамаьл шаьрдара балхаш а ду.

ПхелагӀча классе доладу грамматически дакъа – морфологи Ӏомае, из болх дӀахьо ялхлагӀчеи ворхӀлагӀчеи классашка. Из раздел я къамаьла доакьоех кхетам луш, хьалха царех Ӏомадаьр кӀоаргдеш, шердеш. Къамаьла доакьош Ӏомадеш дешархошта ха деза предложенешта юкьера уж шеко йоацаш белгалдаха.

БархӀлагӀча ийслагӀча классашка синтаксиси стилистики Ӏомаю. Цу даькъе дешархой дика кхеташ хила беза предложенешта юкьерча дешай мел долча бувзамех. Грамматика Ӏомаеш дешархой ха декхарийла ба деша лард,чаккхе, овла, дешхьалхе, суффикс, уж яздара бокьонаш; къамаьла доакьош, цар нийсаяздара бокьонаш;

предложеней тайпаш, предложене маьженаш, предложеней чура дешай бувзам. Берашта ха деза дош мишта хьахиннад, из малагла къамаьла дакъа да, иш.кх.дӀ.

ИйслагӀча классе чоалхане карара предложенеш Ӏомаеча хана дешархой кхетабе беза предложенешка керттераяри карараяри кьоастае ховргдолаш, царна юкьера бувзам тахка могоргдолаш.

Пунктуации Ӏомаеш дешархой теркам тӀабахийта беза предложене интонацена, оаз лабгӀлуча ноагла йолча хана сецара хьарак доагӀаш хул. Цхьайолча моттигашка интонаци теркальяр – хиланза даргдоацарех да, хӀана аьлча, из теркаль ца йича, малагла хьарак оттаде деза ховргдоацандаь. Иштта из теркальярца увттаду предложении кхоачалуча тӀадам, хаттара е айдара хьарак.

Синтаксис Ӏомаеча хана хьехархо декхарийла ва интонаце зем а боаккхаш, цунах пайда эцара торонех дешархой дика дӀакхетабе, хӀана аьлча, интонации хувцаро предложенена маӀан а сецара хьаракаш а хувца тарлу. Керттера къамаьла доакьош Ӏомадара хьехархоcho дӀакхетаде деза бераш цар синтаксически лоархӀамах.

Дешархой къамаьла культура лакхьари Ӏомадаьчун навыкаш дегӀайоалаяри хила деза хӀара урока. Из болх дӀахьо тайп-тайпара упражненеш кхоачашгьярца. Упражненеша новкъостал ду Ӏомаяь бокьонаш чӀоагӀгье, орфографически а пунктуационни говзал чӀоагӀгье, грамматически материал дикагла кхетае а, йоазонца цунах пайда эца а.

Говзамеча йоазонех пайда эцаш, дувзаденна къамаьл шаьрдеш дешархой теркам тӀабахийта беза хьехархоcho сочиненеш, изложенеш язьяра,говзамеча текста тохкам бе Ӏомабара.

Тайп-тайпарча дошлоргех пайда эца Ӏомаде деза хьехархоcho бераш, шоаш бувцаш бола мотт бӀаьхий, ира, говза, хоза бувцаргболаш, къамаьл деча хана а йоазув деш а гӀалаташ дергдоацаш. ХӀара уроках, кердачох хоам беш, хьалха Ӏомадаьр дагалувцийта деза дешархошка, кердачун хьалха Ӏомадаьчунца бувзам а беш.

Хлара класе шу дладолалуш а шу чакхдоалаш а хьалха лoмадаър кердааккха деза дешархошца, программаца белгалбаьккха дувзаденна къамаъл шаьрдара болх бизза длабахьа беза.

Глалглай мотт хьехара глулакх доагглача тайпара хьехархочо длахьой, дешархошта шоай наьна мотт безалургба, шоаш лoмабеча кхыча къамий метай бокьонаш йовза атта хургда.

Глалглай метта белха программ.

1) 8 класса грамматика белха программа оттаяьй федеральни компонента паччахьалкхен стандарта юкьера дешара программа юкьарлен образование глалглай метта авторски программа юкьера школа 5-9 классашка И.А.Оздоевии Р.А.Оздоевии редакцех.

2) Белха программа хоадам беш я – 68 сахьата шераи 2 сахьата клирай лаьрхла.

Авторски программа къоастаяьй Глалглайчен дешара министерства къоабалъярца.

Метапредметни

Регулятивни УУД

- Хьехархочунца дешара тладуллар оттаде, урока лерхламга хьежжа. Деша дешара лерхламашка хьежжа.

- Массанеца цхьана урока план оттае ха, произведени чулоацам хьабувцара план оттае ха. Планага хьежжа беш бола болх тахкар, баьча балха корта бар, мах бар, иштта кхыча дешархой балха мах бар.

- Зламизага тоабаца е шинне цхьана болх беш, кердача темах ховр а, де ховр а хьакъоастадар. Урок йодаш беча балхах раьза хилар е ца хилар длаяздар, лакхача говзала тлакувиш хилар хьахьокхар.

- Ше баьча балха раьза хилар е ца хилар дешархочо ший лoламагла хьаалар, урока карах ца доалача хлама теркам бар, из тоадара болх бе лерхлам дагалацар.

Познавательни УУД.

- Текста тохкам бе ха, хьехархочо хаттарашца новкъостал а деш. Деша къайла маган ха, из тахка.

-Произведенеш шоайла йиста, влашкаоттае, юкьарадар а тарадоацар а хьаоалаш.

-Дийшачун дакъа диста мукъама е или дакъаца, е суртаца, е кицаца

Произведени турпалхочо дечун бахьан тахкар. Шийна хетачун, ше яхачун доагла масалаш доаладе, даьржа дувзаденна къамаъл де.

- Глалглай фаьлгаи кхоллара лерхлам ха, цар лу пайда, цар лерхлам ха.

- Поэзи а проза а шоайла къоастае ха, литературнии гилман кхетам балара текстаи санна.

- Кхоллама навикаи хьахьокхар, тайп-тайпара произведенеш дагалувцаиш, проектни тладуллариш кхоачаидеш.

-Дешаидар кхетаде, дийшар лоаца таблица чу а схема чу а длаязде ха.

Коммуникативни УУД.

-Дувцара къамаъл оттаде, урока болх беш кадай хила, хаттараш тела. Диалог, тоабах болх беш дакъа лаца. Шийна бакъахьа хетар члоагидеш, кхычарца къамаъл де хар.

- Темага хьежжа 5-6 предложенех дувзаденна къамаъл оттаде. Проекта 1-2 слайд кхолла. Кхычунга ладувгла ха, къовсама юкье дакъа лаца.

-Произведени урпалхочо даьчун мах бе, эзди дешаица къамаъл де.

- Кхыча дешархой урока баьча балха мах бе ха, оттаяьча критереица.

- Барт бара кийча хилар хьахьокхар, къовсам, дов е цатоам длабаккхара тайп-тайпара вариациеш йоалае ха.

- Бокхийчарца къамаъл деш, книжкаиш, дошлоргаиш, энциклопедеиш деиш кердадар, пайдабар леа.

-Йоккха йоаца презентаци (5-6 слайд дола) бокхийчар новкъосталца кийчъар, проекта темага хьежжа, слайдашка хьежжа темах лаьца лоаца дувца.

Личностни.

- Художественни произведенеш ешарца дезала юкьера безама керттера хьал хар (барт хилар, сий дар, безаме, кьахетаме, вIаши новкъостал деш хилар)

- Ше ваьнна моттиг ховиш хила, ше малагIча этносаца лоархIаши ва ха. Кхыча кьамех цар сий деш кьамаьл дар.

- Кхьйола култураши а, кьамаши а долга ховиш хилар, дикагIа довзачарех хьадувца ха, култураца е динаца шоай култура е дина тарахетараши хьаала хар (нохчий, татараш, Iарбий, сирийцаши, кх. дI. а).

-Юкьа а ца лелхаши, кхычунга ладувгIа ха, ший уйла сатийна дIаалар, тайп-тайпара аргуменаташ а йоалаеш. Дешархой вIаши кьовсам балара бахьанаши ха.

- ЦIагIа а классе а книжкаши дешара тIакхувиш хилар хьахьокхар, библиотеке ахар, мукъа волча хана, урока эша материал кийчъяр.

- Йоазонхой кхолламах ха безам болаши хилар хьахьокхар, шийна эггара чIоагIагIа безачар цIераши яха хар, безара бахьан а хьаалар.

- Литературни кхоллама болх шийна эшаши болга хар.

-Ишколе вахара бокьонаши йовзар, цар дешархочоа лун айда малагIа ба хар. Дикача дешархочун масалаши доаладе йийшаца произведени юкьера.

- Сага новкъостал доацаши ше болх бе ховиш хила, ше даьчок жоп дала дезалга ховиш хила.

-Поэтически деша хозал ховиш хила, йоазонхочо дешашица сурт дулаши доаладаь дешаши хьалаха ховиш хила. Хозахийта дешаши а эпитеташи а шоай кьамаьла юкьедоаладар.

-Эздедаца дар доацар ховиш хила, литературни турналхоехи эздийча сагахи йоакха оамалаши хьаювцаха, гIулакхаца дар доацар кьоастаде ха.

- Дешаши а яз деш а нийса вагIараи бIаргий са толха ца дараи йоагIа бокьонаши ховиш хила. КIаьдвалар дIадоаккхаш е еза упражненеш йовзаш, уж еш хила. Саг унахцIена хилара бокьонаши цIагIа а накъайоалаши лелае ха.

Патриотически кхетам балар:

дешархо кьаман гIулакхаи эзделаи тIакхийна хилар;

- дезала вахар довзаш хилар;

- ший кьаман култура а, бусулба дин а довзаш хилар;

- Росси пачхьалкхен гражданин ше волга ховиш хилар;

- дешархочун оамалаши, декхараши кхийна хилар: урока, урокал арахьа а.

ГIалгIай метто, эрсий метто санна, метта Iилман дакъа а ший маIанна а йоккха моттиг дIалоац. Цун дешарца а кхетамца а бераш кхедара доккха практически маIан да. Наьна метто юкьелоац дешархой патриотизма а, кхыча кьамашца Iимерза а, эздIа хилара уйлашца кхета деш кхедара маьхала таронаш.

Тахан латтача хьале гIалгIай мотт Iомабара, цу метта йоазув де хара Iалаьмате йоаккха терко е еза кьаьстта ишколо. ХIанзарча зама бераша Iалаьмате дукха бувцаши лелабу эрсий мотт. ЦIагIа а ара а бераша шоай наьна метта кьамаьл кIезига ду. ГIалгIай мотт бувчачар а кьамаьла юкье дукха эрсий дешаши леладу, цудухьа наьна мотт эрсий меттаца ийна бувц бераша. Ишттача хьале тIехь тIайоагIача хана гIалгIай мотт бицбалара кхерам ба. Цудухьа ишкола хьалха латта декхар да гIалгIай метта дешари йоазуви дешархошта Iомадар, безам тIабахийтар, мотт дийнбар. Бера ший наьна мотт бовза а беза, беза а беза, уйла а цу метта хила еза. КIира сахьятий боарам дукха беце а дешархоша мотт Iомабергба, хьехархоша из безаргболча тайпара дIахьехе. Цу тIа йоазув де гIалгIай метта хала а дац, хIана аьлча, гIалгIай абата тIа дукхагIадола алапаш эрсий метта санна да. Дешархошта Iомаде IотIакхета алапаш да: I, аь, гI, кх, къ, кI, пI, тI, хь, хI, цI, чI, яь, дифтонг оа. Эрсий метта санна хьехархочо боккха теркам тIабахийта беза дешаши дIаоалаши яз деши йолча башхалонашта. Иштта боккха болх бе беза дешархоша оазаш нийса хьаалара, хIана аьлча, бери язdechа хана ше харцахьа дош дIааларга хьежжа гIалаташи а деш яздергда. Из болх I классе денз ца хаддаш бе беза, йоазув нийса хургдолаши.

8-г1а класс г1алг1ай грамматика

№	Тема	Урока тайпа	Сахьат	Урока лоарх1ам			Кхоач ам	До ш ло рг	Ц1аг1а ра болх
	Кердааккхар			п.х	ф.х				
1	Наьнамотт – халкъаса	Юкъаракер дадаккхар	1	4.09		г1алг1ай меттахозал а из б1аьхий хилар а бераштамасалашцаха йтар ;нийсаязда- ранавыкаш дег1айоалаяр ; меттацарабезамкхеба р .			Кицаш. Упр. 3
2	Ц1ердош	Хьалха 1омадаьр кердааккхар	1	11.09		5 - 7 кл. 1омадаьр керда а доаккхаш,ч1оаг1дар ; уж къестаде 1омабар дешархой ; нравственникхетам дег1абооалабар .	Таблица карточк аш.		П.1 упр.10
3	Белгалдош	Кердааккхар	1	18.09		5 - 7 кл. 1омадаьр керда а доаккхаш,ч1оаг1дар ; уж къестаде 1омабар дешархой ; нравственникхетам дег1абооалабар .			П.2 упр.16
4	Хандош	Хьалха 1омадаьр кердааккхар	1	25.09		5 - 7 кл. 1омадаьр керда а доаккхаш,ч1оаг1дар ; уж къестаде 1омабар дешархой ; нравственникхетам дег1абооалабар .	Дошлор г, таблица , хьокхам апособи .		П.3 упр.22
	Синтаксис и								

	пунктуаци и								
5	Цхъанкхийт тачадешашк еипредложе нешкеидеша йбувзам. Бартбар	Керда тема 1омаери из ч1оаг1ари	1	2.10		дешайцхъанкхетарах а цун грамматически лоарх1амах а бола юкьеракхетамбалар; цхъанкхийттадешашн ийсаоттаде 1омабар дешархой; меттацарабезамкхеба р.			П.7 упр.50 оаг1.22 бокьо
6	Урхалдар Т1атовжар	Керда тема хъехар	1	9.10		урхалдарахит1атовжа рахи бола кхетамбалардешархо шта ;нийсаяздаранавыкаш дег1айоалаяр; 1аламцара безамкхебар .			П.7 упр.62 оаг1.24 бокьо
7	Предложене ш. Предложене кертерамаъ женаш.	Керда тема 1омаяр	1	16.10		предложенеех а предложенекертерча маъженех а бола кхетам к1оаргбар ;предло- жене маъженашнийсахъале ха 1омабар дешархой ;наьнацарабезамкхеба р.	Таблица шкнижк аш		П.10 упр84
8	Цхъаноттам еи, шин оттамеи, кхаьоттамеи предложене ш	1омадаър ч1оаг1дара урок	1	30.10		предложенехховркер да а доаккхаш,ч1оаг1дар; нийса предложенешувттае 1омабар; 1аламцара безамкхебар			П.11 упр.90
9	Диктант	Йоазувшаър дар	2	6.11		1омадаър миштакхетадаьд а			Бокьона шкерд

						грамматика мел лакхъеннай а тахкар			
10	Подлежаще морфологич ески форма	Керда тема хъехар	1	13.11		подлежащех бола кхетамбалар, цар морфологически формаш йовзийтар; предложен ештаюкьера подлежа щешнийсахъалеха 1омабар дешархой ; нравственникхетамкх ебар .			П.12 упр. 96.
11	Карарчун морфологич ески форма	Керда тема хъехар	1	20.11		карардар а цун морфологически формаш а к1оарга1а йовзийтар ; из нийсахъалеха 1омабар дешархой ; Даьймехкацарабезам лакхбар .	Хьокха матабли цаш, пособи.		П.13 упр.100
12	Сказуемимо рфологичес ки форма	Керда тема хъехар	1	27.11		сказуемехховр ч1оаг1 а деш, цхъалханесказуе ме морфологически формашйовзий- тар ; цхъалханесказуемих ьалаха а цун морфологически формашнийсабелгаль е а 1омабар дешархой ; меттацарабезамкхеба р .			П.14 упр.109
13	Кхоачам	Керда тема хъехар	1	4.12		предложенекертерзач амаьженехховр ч1оаг1 а деш, кхоачамбовзийта р ; из предло- женештаюкьерахъале ха 1омабар дешархой			П.17 упр.124

						нравственникхетамбалар .			
14	Кхоачамакхычакъамаьладоакъошцарабувзам	Керда темыхъехар	1	11.12		Кхоачамакхычакъамаьладоакъошцарабувзамтахкар, меттацарабезамкхебар .			П.18 упр.126
15	Диктант	Йоазувшаьрдар	2	18.12		1омадаьрмиштакхетадаьд аграмматика меллакхъеннай а тахкар			Бокъонашкерд.
16	Къоастам	Керда темыхъехар	1	25.12		къоастамах 1омадаьркерда а доаккхаш,пунморфологическиформашйовзийтар ; предложенаюкьеракъоастамхъалеха1омабар ;1аламцарабезамкхебар .	Хъокхамапособи		П.19 упр.132
17	Юхедуллар	Керда темыхъехар	1	8.01		юхедулларах болаюкьяракхетамбалардешархошта ; текстаюкьера уж хъалеха 1омабар ; патриотическикхетамбалар .			П.20 упр.138
18	Лоаттам	Керда темыхъехар	1	15.01		лоаттамах болакхетам ч1оаг1 а беш,меттигеиханеилоаттамашдовзийтар ; уж нийсахъалеха1омабар дешархорй ; нравственникхетамбалар .	Таблица ш, карточкаш.		П.21 упр.144

	Цхъанотта мапредлож енеш			22.01					
19	Йизайоацап редложенеш	Керда тема хъехар	1	29.01		йизайоацачапредложе нех бола кхетамбалардешархо шта ;шоайкъамабляюкье йизайоацапредложен ешкхувла 1омабар дешархой ; меттацарабезамкхеба р .			П.23 упр.173
20	Предложене цхъантайпар чамабженех бола кхетам	Керда тема хъехар	1	5.02		предложенецхъ.антайпарчамаб женех 1омадаър керда а доаккхаш,ч1оаг1дар ; уж нийсахъалеха а белгалъе а 1омабар ; меттацарабезам ч1оаг1бар .			П.24 упр. 178
21	Диктант	Йоазувшаър дар	2	12.02		1омадаър миштакхетадаъд а грамматика мел лакхъеннай а тахкар			Бокъона шкерд.
22	Предложене цхъантайпар ча мабженашца рахоттаргаш	Керда тема хъехар	1	27.02		1омадаър керда а доаккхаш,цхъантайпарамабжен ашхотташ дола хоттаргашдовзий- тар; царразрядашкъестасе а 1омабар дешархой ; Даймехкацарабезамкхебар ; нийсаяздаранавыкаш дег1айоалаяр .			П.26 упр.187
23	Цхъантайпа рчамабжена штаюкьезап ятойш.	Керда тема хъехар	1	5.03		цхъантайпарчамабженаштаюкь е (,) оттаярабокъонашйовзийтар;доа гг1а сецарахъаракашувттаде 1омабар дешархой ; нравственникхетамлакхбар .	Карточк аш.		П.27 упр.195

24	Предложене цхъантайпар чамаьженаш качудерзора дешаш. Чудерзораде шашка ши т1адами тиреи	Керда тема хьехар	1	12.03	цхъантайпарчамаьженех 1омадаър ч1оаг1 а деш,цхъантайпарчамаьженашта доагг1а чудерзорадешашдоаладе а уж нийсабелгалде а 1омабар дешархой ; къахьегачанаьхасийде 1омабар .			П.28 упр.203
25	Предложене къаьстачама ьженех бола юкьаракхет ам	Керда тема хьехар	1	19.03	предложенекъаьстачамаьженех бола юкьаракхетамбалар; уж нийсабелгалъе 1омабар дешархой ; патриотически кхетамлакхбар .			П.29 упр.207
26	Къаьстакхоа чам	Керда тема хьехар	1	1.04	къаьстакхоаачамах бола кхетамбалардешархошта ;къаьстакхоаачамнийса бел- галбе 1омабар дешархой ; нравственникхетамкхебар .			П.30 упр.209
27	Къаьстакъоа стам	Керда тема хьехар	1	8.04	къаьстакъоастамах бола кхетамбалар,ужшоайкъамаьляу къекхувла1омабар ; 1аламцара безамкхебар .	хьокхам атаблиц аш.		П.31 упр. 211
28	Диктант	Йоазувшаьр дар	2	15.04	1омадаър миштакхетадаьд а грамматика мел лакхьеннай а тахкар			Бокьон ашкерд.
29	Къаьстаюхе дуллар	Керда тема хьехар	1	22.04	предложенекъаьстачамаьженех 1омадаър ч1оаг1 а деш,къаьстаюхедуллардовзий- тар дешархошта;из текста юкьерахьакъестаде 1омабар ;меттацарабезамкхебар .	Таблиц аш		П.32 упр. 213

30	Къаьсталоат там	Керда тема хьехар	1	29.04	къаьстачалоаттах бола кхетамбалар,ужшоайкъамаьлаю къекхувла 1омабар ; нравственникхетамбалар .	хьокха матабл ицаш.		П.33 упр.215
31	Кхетаяйтара предложене маьженаш	Керда тема хьехар	1	6.05	кхетаяйтарапредложенемаьжен ех бола кхетамбалардешархошта; уж чоалханеча предложенехкъесте 1омабар дешархой; меттацарабезамкхебар.			П.34 упр. 219
	Грамматик а бокьонехпр едложенема ьженехцаду взалуш дола дешаш			13.05				
32	Юкъедоалад аьдешаш	Керда тема хьехар	1	20.05	юкъедоаладаьчадешаех бола кхетамбалардешархошта ; уж нийсабелгалде 1омабар дешархой ; меттацарабезамкхебар .	Карточ каш, таблица ш Г1алг1а й орфогра фичес ки словарь .		П.37 упр.236
33	Мадарракъа маьЛ	Керда тема хьехар	1	27.05	мадарракъамаьлах бола кхетам ч1оаг1бар,из шоайкъамаьлаюкъекхувла 1омабар; патриотически кхетамбалар .	Книжка ш, таблица ш.		П.41 упр.250
34	Эрга къамаьЛ	Керда тема хьехар	1	28.05	мадарракъамаьлах бола кхетам ч1оаг1бар,из шоайкъамаьлаюкъекхувла			П.42 упр.256

						1омабар ; нравственникхетамбалар .			
--	--	--	--	--	--	---------------------------------------	--	--	--